

**ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГЛАСАТА НА СТУДЕНТИТЕ ПО ВЪПРОСИ
ЗА ИНДИВИДУАЛНОТО ИЗРАСТВАНЕ И ОТНОШЕНИЕТО ИМ
КЪМ ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ**

Детелин Василев, Станислав Марков, Николай Тончев
dvasilev@vtu.bg, Stiv_markov@abv.bg, tontchev@vtu.bg

**ВТУ „Тодор Каблешков”, 1574 София, ул. „Гео Милев” 158
БЪЛГАРИЯ**

***Ключови думи:** анкета, преподавател, образование.*

***Резюме.** Настоящото научно изследване е насочено към проучване на гласата на студентите по въпроси свързани с качеството на обучението. То потвърждава необходимостта от търсенето и приобщаването на най-способните студенти към преподавателската дейност. Включването на студенти завършили и получили професионалната си квалификация във ВТУ „Т.Каблешков” е условие за бъдещия прогрес.*

Развитието на ВТУ „Т. Каблешков” задължително се свързва и с избора на бъдещи кадри за преподаватели, като се спазват утвърдените конкурентни принципи. Необходимостта от настоящето изследване се състои в създаването на възможности за цялостно използване на изградения научен и интелектуален капацитет на нашия университет, за неговото бъдещо развитие и запазване на конкурентните позиции в сферата на образованието. Целта на проведената анкетата е да провери, какви са настроеността и нагласата на студентите по въпроси за усъвършенстване качеството на обучение, каква част от тях имат желанието да поемат трудния път на преподавателската дейност.

В проучването са включени студенти 6-ти семестър от специалностите Комуникационна и осигурителна техника, Икономика на транспорта и Транспортно строителство, както и студенти 4-ти семестър от специалността Автомобилна техника. Общият брой на анкетираните е 60, като от тях 25 са жени и 35 са мъже.

Първата група пет въпроса са от общ, информативен характер и са свързани главно с разкриване мотивите за постъпване в транспортния университет, успехът от средното образование и този след първата учебна година, до каква степен получените досега знания удовлетворяват техния общ и професионален интерес и до каква степен ги променят позитивно.

Интерес представляват резултатите, доказващи че ВТУ „Т. Каблешков” е с утвърдени традиции в образователната и професионалната сфера, авторитет който е постигнат в резултат на дългогодишна дейност. 65% (или 39 от респондентите) посочват отговора, че кандидатстват за дадената специалност по собствен избор, 25% (15 р.) избират учебното заведение и специалността в резултат на социалните промени и перспективите за конкретната специалност в бъдеще, 6.67% (4 р.) по желание и настояване на родителите, а само двама от анкетираните правят своя избор под въздействието на приятели.

Младежите желаещи да повишат образователния си ценз са предимно с отличен и много добър успех и малко на брой с добър успех. 38.33% (23 р.) са приети с отличен успех от средното образование, 50% (30 р.) с много добър и само 11.67% (7р.) с добър.

На въпроса до каква степен изпитват удовлетвореност от получените знания 31.67% (19 р.) отговарят положително, 50% (30 р.)-до известна степен, 13.33% (8 р.) са включени в групата с отговор-трудно мога да определя и само 5% (3 р.) дават отрицателен отговор.

Резултатите получени на въпроса до каква степен обучението ви обогатява и променя позитивно 43.33% (26 р.) отговарят в много отношения, 41.67% (25 р.)-до известна степен, двама приемат в най-висока степен, а 11.67% (7 р.) отговарят, че това е твърде минимално.

Внимание заслужава и свободно изразените мнения, като един от респондентите категорично заявява, че „образованието е никакво”, трима изразяват определена неудовлетвореност от обучението, един че предметите се отклоняват от специалността, както и един отговор от рода „забавно ми е”.

Получените резултати потвърждават, че ВТУ „Т. Каблешков” има завоювана интелектуална ниша в сферата на образованието, защото 65% от анкетираните отговарят, че кандидатстват по собствено желание, а 25% избират дадената специалност като резултат от обещаващите перспективи в бъдеще. 90% от всички анкетираните са направили своя избор в лицето на ВТУ „Т. Каблешков” като съзнателно е предпочетено учебното заведение пред останалите. 88.33% от приетите студенти са с отличен и с много добър успех, което отново потвърждава казаното за утвърдения авторитет на транспортния университет в национален мащаб. 81.67% от анкетираните отговарят, че са удовлетворени от получените знания в избраната специалност, докато 88.33%, че тези знания ги обогатяват и променят позитивно.

Графичното представяне и сравняване на средния успех след първата учебна година между четирите специалности показва много добро ниво на постигнат среден успех.

Фиг. 1. Резултати от учебната дейност след първата учебна година.

Втората група въпроси са от учебно-методичен характер и отразяват до каква степен е изострена научната критичност в студентите по отношение на преподавания материал, като се разкрият техните желания за разширяване на лекционния фонд, усъвършенстване формите за обучение и същевременно да покажат как студентите усвояват преподавания материал.

Студентите идват с изградена мотивация и позитивна настройка по отношение на изучаваните специалности. На въпроса рационално ли е използвано времето в лекциите 15% (9 р.) дават утвърдителен отговор, 56.67% (34 р.) отговарят до известна степен, 25% (15 р.)-много ограничено, а само двама смятат, че времето не се използва рационално в часовете.

Голям интерес представлява въпросът провокират ли се дискусийни теми в лекциите и упражненията като 8.33% (5 р.) дават положителен отговор, 56.67% (34 р.) отговарят само в определени случаи, когато е необходимо, 26.67% (16 р.) отговарят много рядко, а само 8.33% (5 р.) дават отрицателен отговор.

До каква степен студентите усвояват учебния материал по време на лекциите и упражненията 30% (18 р.) отговарят, че усвояват от 50% до 60% в часовете, 56.67% (34 р.)-от 30% до 40%, 8.33% (5р.)-от 10% до 20%, а само 5% (3 р.) нищо не разбират в часовете.

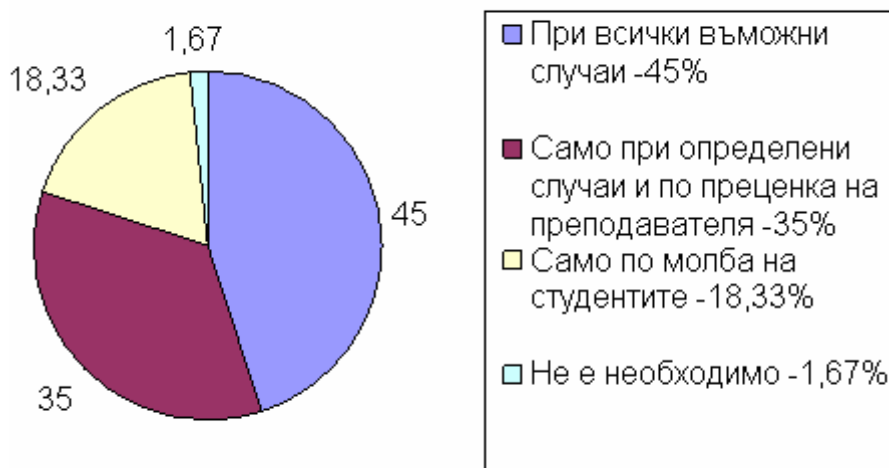
В трети курс вече се формира професионалната мотивация и потребността от теми свързани с професионалната ориентация и интерес нарства. Забелязва се сред студентите и желанието за разширяване на научния кръгзор чрез усвояване на учебен материал в тясно специализираната сфера. На въпроса какви теми те желаят да бъдат разглеждани извън лекционната тематика, отговорите са 18.33% (11 р.) имат желанието да получат допълнителни знания по всички възникнали въпроси, 61.67% (37 р.)-само с практическа насоченост, 11.67% (7 р.)-с теоретично-творческа насоченост, а 8.33% (5 р.) смятат, че не е необходимо да бъдат разглеждани странични теми.

Желанието за усъвършенстване е продиктувано от различните аспекти на мотивацията за разширяване на знанията в съответната сфера, повишаване на квалификацията, произтичаща от конкурентната среда в конкретната трудова борса. Утвърждаването на студентите като добри специалисти в бъдеще е определящо, както доказват и представените резултати на втората група

въпроси. Отговорите на поставените въпроси разкриват целия спектър от възможни реални ситуации, потвърждаващи че студентите имат съзнателно отношение към преподавания материал в лекциите и към обучението изобщо. Отрицателните отговори на двама от анкетираните на въпроса за рационалното използване времето в лекциите и на петимата, които смятат че в часовете не се провокират дискуссионни теми вероятно е израз на осъзнатото желание за цялостно повишаване качеството на образователния процес, вследствие променящите се социални условия.

Показателно е, че 86.67% от студентите усвояват от 30% до 60% от преподавания учебен материал на лекциите и упражненията, както и че 61.67% имат желанието да усвояват теми с практическа насоченост, свързани с тяхното професионално израстване.

Отрицателният отговор на 8.33% от респондентите нежелатели да бъдат разглеждани проблеми извън сферата на лекциите също има своето позитивно обяснение. Обучението в тези специалности обхваща достатъчно голяма част от професионалните интереси на студентите. Потвърждението се допълва от получените отговори на въпроса необходимо ли е стимулирането на самостоятелната работа в часовете, като 45% (27 р.) отговарят при всички възможни случаи, а само един че не е необходимо.

Фиг. 2. Мнение на студентите относно самостоятелната работа.

Всъщност необходимо е контролно време за студентите да осмислят и приложат в практическите задачи вече като знание получената информация.

Отговорите на тази група студенти дават обяснението, че полученият обем информация в лекциите е напълно достатъчен, а смисълът е в търсенето на оригинални форми за усъвършенстване на самостоятелната дейност, за пълноценно усвояване на преподавания материал, като акцента се постави на темите с практическа насоченост.

Третата група въпроси са свързани с индивидуалното развитие и израстване на студентите като бъдещи специалисти. Анализирането на техните предложения разкрива желанието за оптимизиране на обучението с цел

подобряване професионалната им подготовка, развитие на личните им качества за работа в екип и за справяне с предизвикателствата в конкурентна среда.

Смисълът на тази група въпроси е да разкрият какво е отношението на студентите към преподавателската дейност, изградено в процеса на професионалното им израстване. Как те разбират сложността и отговорността на професията и имат ли желанието да развиват своите професионални качества в тази сфера, да възприемат идеята за своето бъдещо израстване като преподаватели.

Развитието на личностния фактор е един от основните приоритети на всяка образователна система. Целта на всяко едно обучение е не само да изгради добри специалисти, с добра теоретична и практическа подготовка, но също и кадри, които да продължат трудния път на преподавателската дейност.

Отговорите на въпроса какви са предложенията на студентите за оптимизиране и модернизиране на обучението с цел подобряване професионалната им подготовка и конкурентността много ясно очертават тяхната загриженост за развитието им като личности и добри специалисти. 36.67% (22 р.) от анкетираните са за засилване практическата насоченост на обучението, 25% (15 р.) са за цялостното му обвързване с приложно-практическата дейност, 21.67% (13р.) са за включване в обучението на странични теми и запознаване с новите концепции, докато останалите 16.66% (10 р.) приемат за необходимо да бъдат запазени установените стандарти. 83.34% от анкетираните приемат необходимостта от промяна и обвързване на образованието с приложно-практическата дейност, като неговата дейност се свързва с получаване на по-висока професионална квалификация. Студентите имат желанието да бъдат сигурни в бъдеще в своите лични качества и уверени в способностите си като специалисти, че могат да се справят с предизвикателствата, както и да работят в екип. 38.33% (23 р.) са убедени, че обучението помага за усъвършенстване на техните лични качества, 38.33% (23р.) приемат, че това е постигнато в една допустима граница, 18.34% (11 р.) в ограничена степен и само 5% (3 р.) дават отрицателен отговор.

Голям интерес представляват и свободно изразените мнения на респондентите. Един от тях споделя мнението, че лекциите много бързо остаряват и е задължително съществуването на връзка с практиката, друг предлага преподавателите да бъдат „по-разчупени” при изнасяне на лекциите, за да има по-голям ефект, а двама заявяват, че постоянно трябва да се мисли за нови варианти в преподаването при обучението.

Формирането на способни личности и добри специалисти е всъщност и желанието на самите студенти, което обединява техните усилия с тези на преподавателите. Дотук отговорите на анкетираните само потвърждават запазените традиции на ВТУ „Т. Каблешков”, както и възможността за завоюване на нови позиции в образователната сфера в бъдеще.

Отговорите на останалите четири въпроса показват истинските цели на проведената анкета. Удовлетвореността от обучението и изградените позитивни страни в отделната личност пряко отразяват резултатите и настроението на студентите към преподавателската дейност. Получават се доста разнообразни отговори, разкриващи тяхното истинско отношение към отговорността на тази

професия. 40% (24 р.) приемат преподавателската дейност като професия изискваща много усилия, 36,67% (22 р.) за достатъчно отговорна, 20% (12р.) за рутинна дейност и само двама, че това е професия като всички други.

Отговорите на въпроса до каква степен анкетираните желаят да усъвършенстват професионалните си качества, като участват в преподавателската дейност разкриват от една страна техния стремеж за професионално усъвършенстване в дадената област и същевременно позитивното отношение към професията. 25% (15 р.) приемат да участват само при разработка на приложни задачи, 35% (21 р.) при експериментални изследвания, 28.33% (17 р.)-нямат желание, 11.67% (7 р.) отговарят, че нямат достатъчно време. 60% (36 р.) имат желанието да усъвършенстват своите професионални качества и креативни способности в сферата на преподавателската дейност. Това е много добър атестат за студентите, за авторитета на ВТУ „Т. Каблешков” и за преподавателския състав.

Изградените представи се допълват и от свободно изразените и реалистични отговори, имащи дори философско съдържание. Трима определят, че преподавателската професия е призвание, доста отговорна и тежка, а наградата е, че успяваш да дадеш знание на тези които искат.

Един заявява, че бъдещето на тази професия е в нейното усъвършенстване и успешно развитие.

Петима нямат нищо против и имат желанието да усъвършенстват професионалните си качества като преподаватели и да продължат развитието си в тази област. Един от тях дори участва и в момента в преподавателската дейност.

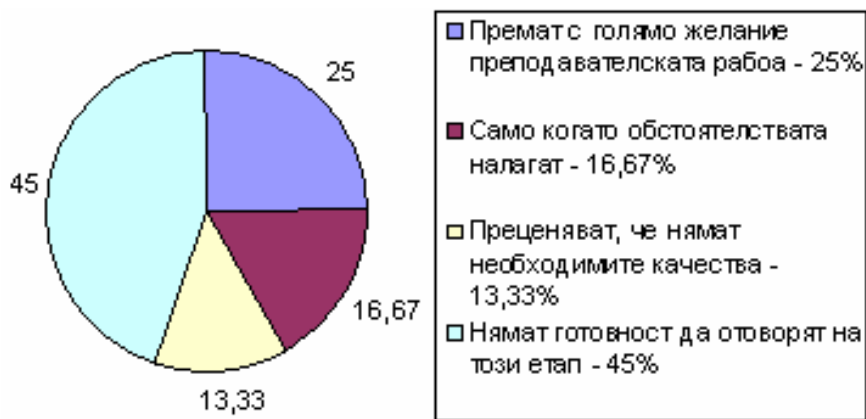
Не липсват и доста откровени отговори като този: „Аз не бих желал да преподавам на младото поколение”.

На въпроса като експерт или преподавател ще притежават ли необходимото самочувствие и самоувереност с знанията придобити от ВТУ, отговорите са: 20% (12 р.) отговарят напълно естествено, 31.67% (19 р.)-в много голяма степен, 40% (24 р.)-в някои отношения, а 8.33% (5 р.)-не мога да преценя. От общо 60 анкетирани 55 дават положителен отговор, обхващащ цялата скала на позитивното степенуване.

При свободно изразените мнения двама категорично заявяват, че ще имат необходимото самочувствие като преподаватели с получените знания от транспортния университет.

Един от отговорите разкрива противоположното схващане за натрупания опит и знание и той е следния: „Самочувствието и самоувереността не идват само от знанието”.

Последният въпрос разкрива истинската стойност на проведената анкета, който отчита силата и значимостта на отговора на анкетираните, за възможността преподавателската дейност да стане условие за бъдещо професионално развитие на някои. Отговорите са изключително разнообразни, но същевременно искрени и точни, защото 25% (15 р.) приемат с голямо желание тази професия, 16.67% (10 р.)-само когато обстоятелствата налагат, 13.33% (8 р.) отговарят, че нямат необходимите качества, а 45% (27 р.)-не съм мислил и не мога да отговоря.

Фиг. 3. Желанието на студентите да развият своите професионални качества като преподаватели.

Свободно изразеното мнение на един от респондентите звучи като сериозна препоръка за настоящето и за в бъдеще, а именно: „Всеки преподавател да преподава определена дисциплина, за да има ясна представа за технологията в момента”.

Крайният резултат от тази анкета е, че 25% от респондентите или 15 от анкетираните студенти имат искреното желание да продължат да развият своите креативни качества като бъдещи преподаватели, които да развият и усъвършенстват установените традиции във ВТУ „Т. Каблешков”.

Изводи:

➤ Отговорите на анкетираните потвърждават, че ВТУ „Т. Каблешков” е с утвърдени позиции в образователната сфера. Приемът категорично доказва, че кандидатстват младежи, които определено предпочитат този университет пред останалите, поради притежаваните достойнства. Получените знания в реалност удовлетворяват конкретно техните научни и професионални интереси.

➤ Студентите от ВТУ „Т. Каблешков” идват с предварително усвоени и натрупани знания, които им позволяват да направят обективна оценка за качеството на учебния процес, за използваните дидактически форми и за оптималното съотношение лекции и самостоятелна дейност, даващи най-добрите резултати при усвояване на лекционния материал. Основната цел е усвояването на достатъчен обем от знания в сферата на професионалната специализация и фундаменталните въпроси, за изграждане на кадри успешно преодоляващи предизвикателствата в конкурентна среда.

➤ Амбициите на студентите са обучението да бъде ориентирано към обвързване и засилване на приложно-практическата дейност, както и включването на странични теми, отнасящи се до новите концепции, но всичко да е свързано с повишаване на професионалната им квалификация.

➤ Всички анкетираните студенти имат позитивно отношение към преподавателската дейност, като към най-градивната и отговорна социална професия. Авторитетът на тази професия, като тяхно мнение, трябва да прогресира в обществото, а като социална функция постоянно усъвършенствана.

Заклучение:

За поддържане на висока степен академична мотивация и приобщаването на едни от най-добрите студенти към преподавателската професия от съществено значение е задълбочаването на научно-творческите отношения преподавател-обучаем в процеса на постоянно усъвършенстващото се образование, като се подхожда диференцирано към отделната личност.

Препоръки:

Оптимизирането на обучението трябва да протича успоредно с обвързването на най-достоините студенти към проблемите на професията. Съвместно търсене от студенти и преподаватели на оригинални форми за пряко участие в преподавателската дейност.

Провеждането на анкети сред студентите в реалност е една от най-незначителните дейности от цялостния процес за тяхното приобщаване, но със сигурност тази инициатива трябва да продължи и в бъдеще, ако искрено желаем нещата да вървят към по-добро развитие.

Литература:

- [1]. Петров, П., Дидактика, „Веда Словена-ЖГ”, София, 1998.
- [2]. Vasilev, D., Development of Education-Quality Assurance Systems in the Higher School in Bulgaria, Security administration and Busines in the changing Europe, Jurata, Poland, p. 221-226.